

ΒΑΣΙΛΗΣ Γ. ΤΖΕΜΟΣ (ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

10ο Ετήσιο Επιστημονικό Συνέδριο Ένωσης

Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ) σε

συνεργασία με τον Δικηγορικό Σύλλογο

Λάρισας (ΔΣΛ) και υπό την αιγίδα της Περιφέρειας
Θεσσαλίας

Παρασκευή 31 Μαρτίου και Σάββατο 1 Απριλίου
2023

Αφιερωμένο στην μνήμη του Διδάκτορα Δημοσίου
Δικαίου και τ. Μέλους του ΔΣ της ΕΕΔ
Κωνσταντίνου Μπακογιάννη

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΟΛΟΓΩΝ
(ΕΕΔ)
www.dimosiodikaio.gr

Ηλεκτρονικό
Επιστημονικό
Περιοδικό Δημόσιο
Δίκαιο
www.publiclawjournal.com

ISBN: 978-618-84313-5-5

ΒΑΣΙΛΗΣ Γ. ΤΖΕΜΟΣ
(ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ,
ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

10ο Ετήσιο Επιστημονικό Συνέδριο Ένωσης

Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ) σε

συνεργασία με τον Δικηγορικό Σύλλογο

Λάρισας (ΔΣΛ) και υπό την αιγίδα της

Περιφέρειας Θεσσαλίας

Παρασκευή 31 Μαρτίου και Σάββατο 1

Απριλίου 2023

ΒΑΣΙΛΗΣ Γ. ΤΖΕΜΟΣ
(ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ)

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
Κοινωνικά υπεύθυνες δημόσιες συμβάσεις.....	6
Μιχαήλ Φεφές, Καθηγητής Παν/μίου Πελοποννήσου.....	6
Οι Συμφωνίες οριοθέτησης Θαλάσσιων Ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο τα έτη 2019 και το 2020 και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο	20
Ανδρέας Στεργίου, Καθηγητής Τμήματος Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας	20
Το άρθρο 9 της Ε.Σ.Δ.Α. υπό το φως των νεότερων πορισμάτων της νομολογίας Ε.Δ.Δ.Α. (2018-2023)	29
Γεώργιος Ι. Ανδρουτσόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής του Εκκλησιαστικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Δικηγόρος	29
Η νομολογιακή πρόσληψη του θεσμού της μεταφοράς συντελεστή δόμησης	37
Απόστολος Παπακωνσταντίνου, Δρ. Συνταγματικού Δικαίου – Δικηγόρος, Μέλος ΔΣ ΕΕΔ	37
Το Ενωσιακό Δίκαιο μεταξύ Αυταρχικού Νομικισμού και Ερμηνευτικού Πλουραλισμού.....	46
Κωνσταντίνος Μαργαρίτης, Δ.Ν., LL.M, Μέλος του ΔΣ της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ), Μέλος ΣΕΠ του ΕΑΠ, Δικηγόρος	46
Ο ρόλος των αναδυόμενων τεχνολογιών στην ψηφιακή διακυβέρνηση: Εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης για την επιλογή ανθρώπινου δυναμικού στο δημόσιο τομέα	55
Δρ Εύη Δραμαλιώτη, Γενική Γραμματέας Συντονισμού της Κυβέρνησης, Πρόεδρος ΕΚΔΔΑ	55
Η κάμψη του απορρήτου των επικοινωνιών: θεωρητική προσέγγιση εντός της συγκυρίας. 64	
Νίκος Παπαχρήστος, Δ.Ν. – Δικηγόρος – Μέλος Σ.Ε.Π. του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, Μέλος ΔΣ της ΕΕΔ.....	64
Η κοινωνική υποχρέωση της ιδιοκτησίας: οι θέσεις του Duguit στην ελληνική έννομη τάξη 77	
Αλμυριώτου Αικατερίνη, Υποψήφια Διδάκτωρ του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Δικηγόρος / Αρβανιτίδης Πασχάλης, Καθηγητής του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.....	77
Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, – Η Περίπτωση της Μητροπολιτικής Διακυβέρνησης.....	93
Δρ Αναστάσιος Δ. Αναστασίου, Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ).....	93
Τα παράδοξα των αναβολών στη διοικητική δίκη.....	98
Δρ Ιωάννης Κίτσος, Δικηγόρος, τ. Πρόεδρος Κλιμακίου ΑΕΠΠ νυν Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ.	98
Η επανάληψη της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας μετά από απόφαση του ΕΔΔΑ - Νομικό πλαίσιο και εφαρμογή	110
Γρηγόρης Αυδίκος, Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου, Δικαστικός Πληρεξούσιος Α΄ ΝΣΚ σε απόσπαση στο Συμβούλιο της Ευρώπης και συγκεκριμένα Legal Officer, Department for the Execution of Judgments of the ECtHR, Directorate General of Human Rights and Rule of Law, Council of Europe.....	110

Η αίτηση του άρθρου 66 του ν. 4646/2019 για την απαλλαγή των διοικούντων από την αλληλέγγυα ευθύνη σε σχέση με την εκκρεμή δίκη της ανακοπής. Νομολογία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων	124
Ελένη Μπάρμπα, Πρωτοδίκης Δ.Δ., Μ.Δ.Ε. Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης Α.Π.Θ.	124
Οι αντισυνταγματικές ρυθμίσεις για τη συγκρότηση συλλογικών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης: η απόφαση 2377/2022 ΟλΣτΕ, η εκπροσώπηση του εκλογικού σώματος και η εύρυθμη λειτουργία Δήμων και Περιφερειών	129
Ελένη Χ. Μπήνα, Δικηγόρος, Υπ. Διδάκτωρ Νομικής Α.Π.Θ., ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης, Επιστημονική Συνεργάτης Περιφερειάρχη Δυτικής Μακεδονίας.	129
Η Φορολογική Αντιμετώπιση των Θρησκευμάτων στην Ελλάδα: η Περίπτωση του ΕΝΦΙΑ	142
Ελένη Μ. Παλιούρα, Δικηγόρος, Υπ ΔΝ Εκκλησιαστικού Δικαίου Νομικής ΕΚΠΑ, Μέλος ΔΣ της ΕΕΔ.....	142
ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ - Το ισχύον ειδικό νομικό καθεστώς του ν. 3978/2011 όπως ισχύει - Ιδιαιτερότητες και αντιστοιχίες με τις διατάξεις του ν.4412/2016.....	148
Άννα Αντ. Πρεβενά, Πάρεδρος ΝΣΚ	148
Η επίδραση του ενωσιακού δικαίου και της ΕΣΔΑ κατά την ερμηνεία δικονομικών διατάξεων στις διαφορές ουσίας: οι αρχές της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, της ne bis in idem και το τεκμήριο αθωότητας	164
Αθηνά Σχινά, Πάρεδρος – Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά, Υπ. Δ.Ν.	164
Η ηθική βλάβη του εμμέσως ζημιωθέντος	176
Παναγιώτης Ν. Σοϊλεντάκης, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ, Δ.Ν., Δικηγόρος.....	176
Φαρμακευτικό Δίκαιο και Δίκαιο Τεχνολογιών Υγείας ως πτυχές του Δημοσίου Δικαίου ..	182
Μαρία – Ωραιοζήλη Κουτσουπιά, Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου Νομικής ΕΚΠΑ, Δικηγόρος	182
Ο φορολογικός σχεδιασμός των Ευρωπαϊκών Τραπεζών: διαφορά, μετατόπιση και ελαστικότητα των κερδών. Η ελληνική περίπτωση.*	194
Απόστολος Φαρδής, υπ. ΔΝ, ΜΔΕ, ΜΔΕ, Δικηγόρος Θεσσαλονίκης.....	194

Οι Συμφωνίες οριοθέτησης Θαλάσσιων Ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο τα έτη 2019 και το 2020 και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο

Ανδρέας Στεργίου, Καθηγητής Τμήματος Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Οι Συμφωνίες καθορισμού Θαλασσιών Ζωνών μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης και Ελλάδας-Αιγύπτου¹

Τον Νοέμβριο του 2019, η Τουρκία υπέγραψε διμερές σύμφωνο [επίσημως: Μνημόνιο Κατανόησης (MoU)] με τη διεθνώς αναγνωρισμένη Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας της Λιβύης στην Τρίπολη για την οριοθέτηση των τουρκολιβυκών θαλάσσιων συνόρων, με αντάλλαγμα μία συμφωνία στον τομέα της ασφάλειας, που προέβλεπε την αποστολή Τούρκων συμβούλων, στρατιωτικών εκπαιδευτών και πολεμικού υλικού από την Τουρκία στη Λιβύη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ρωσία, η Αίγυπτος, η Κύπρος, η Μάλτα, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Σουηδία, η Σερβία, το Ισραήλ και ο Αραβικός Σύνδεσμος καταδίκασαν το σύμφωνο, με το σκεπτικό ότι παραβίαζε όχι μόνο το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, αλλά και το άρθρο 8 της Συμφωνίας του Σκιράτ, η οποία απαγορεύει στον Λίβυο πρωθυπουργό να συνάπτει μονομερώς διεθνείς συμφωνίες χωρίς τη συναίνεση όλων των μελών του υπουργικού συμβουλίου.²

Στις 12 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σε ανακοίνωσή του θεώρησε ότι η συμφωνία είναι άκυρη και δεν παράγει έννομα αποτελέσματα, καθώς παραβιάζει τα κυριαρχικά δικαιώματα τρίτων χωρών. Σύμφωνα με ορισμένους Τούρκους μελετητές η ΕΕ ενήργησε σαν διεθνές δικαιοδοτικό όργανο, υπερβαίνοντας τις αρμοδιότητές της στην Ανατολική Μεσόγειο, κατά παράβαση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας.³

Λίγες βδομάδες αργότερα, το Λιβυκό Κοινοβούλιο στο Τομπρούκ, που είχε εκλεγεί το 2014, είχε καταφύγει στην Ανατολική Λιβύη κατά τον εμφύλιο πόλεμο για λόγους ασφαλείας, και βρισκόταν σε ευθεία σύγκρουση με τη διεθνώς αναγνωρισμένη λιβυκή κυβέρνηση της Τρίπολης, αρνήθηκε να επικυρώσει τη συμφωνία.⁴

Η συμφωνία οριοθετεί τα θαλάσσια σύνορα Τουρκίας και Λιβύης που αντιστοιχούν σε μια έκταση 18,6 ναυτικών μιλίων, μη αναγνωρίζοντας κανένα απολύτως δικαίωμα υφαλοκρηπίδας ή ΑΟΖ σε μικρά και μεγάλα νησιά, ανεξαρτήτως αν κατοικούνται ή

¹ Το ίδιο χρονικό διάστημα υπογράφηκε και η συμφωνία οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας που όμως, για μια σειρά από λόγους, δεν προξένησε αντιδράσεις.

² International Crisis Group (2020). Turkey Wades into Libya's Troubled Waters. Europe Report N°257, σελ. 8-11. Available from <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/257-turkey-wades-libyas-troubled-waters>

³ Yorulmaz, R. (2020). Impact of the memorandum with Libya upon the Eastern Mediterranean Equation. Center for Middle Eastern Studies (ORSAM) policy brief No. 105, σελ. 5

⁴ Die ZEIT, ηλεκτρονική έκδοση (2020). Parlament stimmt gegen Militärabkommen mit der Türkei. 4 Ιανουαρίου, 2020. Διαθέσιμο στον σύνδεσμο: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-01/libyen-tuerkei-militaerabkommen-militaerische-zusammenarbeit-fajis-al-sarradsch>

έχουν οικονομική δραστηριότητα όπως η Κρήτη, η Κάσος, η Κάρπαθος, το Καστελόριζο, και η Ρόδος - πρωτίστως δε στο νησιωτικό κράτος της Κύπρου – μεγαλύτερη των 6 ναυτικών μιλίων περιορίζοντας κατά βάση την επήρεια τους σε μία έκταση αντίστοιχη των υφιστάμενων χωρικών υδάτων στο Αιγαίο. Σύμφωνα με την Άγκυρα, η συμφωνία συνάδει με τις δικαστικές αποφάσεις στις οποίες βασίζονται η διεθνής νομολογία και το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών άρθρων της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (United Nations Convention on the Law of the Sea - UNCLOS) που υπογράφηκε στο Montego Bay το 1982 παρόλο που στη συμφωνία δεν γίνεται αναφορά στην UNCLOS. Σύμφωνα με την τουρκική ερμηνεία, η διεθνής νομολογία έχει δείξει ότι όταν τα νησιά, ανεξαρτήτου μεγέθους, βρίσκονται μεταξύ ηπειρωτικών ακτογραμμών δεν δύνανται να παράγουν θαλάσσιες ζώνες κυριαρχίας πέραν των χωρικών τους υδάτων.⁵ Την ίδια στιγμή, για να επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα οριοθέτησης, η Άγκυρα βασίστηκε σε ακατοίκητες τουρκικές νησίδες, στις οποίες αποδίδει πλήρη επήρεια στον καθορισμό της ΑΟΖ.⁶

Τον Αύγουστο του 2020, έπειτα από 15 χρόνια διαπραγματεύσεων, Ελλάδα και Αίγυπτος υπέγραψαν στο Κάιρο συμφωνία⁷ μερικής οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών τους στην Ανατολική Μεσόγειο. Η συμφωνία, όπως και αυτή που υπογράφηκε λίγες βδομάδες νωρίτερα μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας, εμπεριέχει σαφή αναφορά στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, στην οποία, εν αντιθέσει με την Τουρκία⁸ και τα δύο κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη. Η συμφωνία εμπεριέχει επίσης τον όρο ότι εάν κάποιο από τα δύο μέρη διεξάγει διαπραγματεύσεις με τρίτο Κράτος που μοιράζεται με τα δύο μέρη τις θαλάσσιες ζώνες τους, θα πρέπει να ενημερώσει και διαβουλευτεί με το έτερο μέρος προτού καταλήξει σε τελική συμφωνία. Στο άρθρο 2 προβλέπεται ότι εάν υπάρχουν φυσικοί πόροι που εκτείνονται από την ΑΟΖ του ενός μέρους στην ΑΟΖ του άλλου μέρους, οι δύο χώρες θα συνεργαστούν προκειμένου να συμφωνήσουν ως προς τους τρόπους εκμετάλλευσής τους. Η συμφωνία δεν κάνει καμία αναφορά στο ζήτημα της υφαλοκρηπίδας. Το συμφωνηθέν όριο χαραχθηκε με βάση μια απλή οριοθέτηση των εκατέρωθεν ΑΟΖ με τη μέθοδο της μέσης γραμμής. Ωστόσο, Ελλάδα και Αίγυπτος δεν συμφώνησαν με βάση μια αυστηρή μέση γραμμή -που αποτελεί τη βασική θέση της Ελλάδας στο ζήτημα των οριοθετήσεων- αλλά σε μια προσαρμοσμένη εκδοχή της. Η μοιρασιά του θαλάσσιου χώρου έγινε σε αναλογία περίπου 9:11 υπέρ της Αιγύπτου.⁹

⁵ https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/Turkish-Foreign-Policy-on-Maritime-Boundary-Energy-Issues-in-the-Eastern-Mediterranean.pdf

⁶ Τα όρια της υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης στη Μεσόγειο μεταξύ της Δημοκρατίας της Τουρκίας και της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας - Κράτους της Λιβύης αρχίζουν από το «Σημείο Α» (34Q 16' 13. 720"N - 026° 19' 11.640"E) και καταλήγουν στο «Σημείο Β» (34 ~ 09' .07.9"N - 026° 39' 06 3"E). Το πλήρες κείμενο του μνημονίου είναι διαθέσιμο (στα αγγλικά) στη διεύθυνση:

https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/Turkey_11122_019_%28HC%29_MoU_Libya-Delimitation-areas-Mediterranean.pdf

⁷ Δείτε το κείμενο στην ελληνική και αγγλική γλώσσα στη διεύθυνση <https://www.taxheaven.gr/news/50249/katateohkan-sth-boylh-oi-symfwnies-me-italia-kai-aigypto?output=printer>

⁸ Η Λιβύη από την άλλη μεριά υπέγραψε την UNCLOS του 1982 το 1984 αλλά δεν την επικύρωσε ποτέ.

⁹ Yiallourides, C. (2020). Some Observations on the Agreement between Greece and Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone. *Blog of the European Journal of International Law*.

Το κείμενο και ο συνοδευτικός χάρτης της συμφωνίας Ελλάδας-Αιγύπτου υποδηλώνουν ότι ορισμένα ελληνικά νησιά χρησιμοποιήθηκαν ως σημεία βάσης της οριοθέτησης. Στην ελληνική πλευρά, η οριοθέτηση βασίζεται αποκλειστικά στις ακτές των νησιών Κρήτης και μερικώς της Ρόδου. Προφανώς, η Αθήνα θέλησε να κατοχυρώσει ένα νομικό προηγούμενο στην περιοχή, το οποίο θα μπορεί στη συνέχεια να αξιοποιήσει έναντι των τουρκικών αξιώσεων στην Ανατολική Μεσόγειο. Η συμφωνία δημιουργεί έναν διάδρομο στην Ανατολική Μεσόγειο μεταξύ 26ου και 28ου μεσημβρινού, που ξεκινά από βορρά από τα ελληνικά νησιά της Κρήτης και της Ρόδου, και εκτείνεται προς νότο μέχρι τις ακτές της δυτικής Αιγύπτου. Η οριοθετική γραμμή που ορίζεται στη συμφωνία χωρίζει αυτόν τον διάδρομο σε δύο ζώνες, χωρίς να περιλαμβάνει τις θαλάσσιες περιοχές ανατολικά του διαδρόμου στα νότια του Καστελλόριζου/Μεγίστης (ακριβώς απέναντι από τη νότια τουρκική ακτή), και φτάνοντας μέχρι τις αιγυπτιακές ακτές, πιθανότατα από φόβο για το ποια θα μπορούσε να είναι η αντίδραση της Άγκυρας. Η οριοθετική γραμμή διασχίζει την ίδια ζώνη που αξίωσαν για λογαριασμό τους Τουρκία και Λιβύη με βάση με το δικό τους Μνημόνιο Συνεννόησης. Αρκεί μια ματιά στον ναυτικό χάρτη της Ανατολικής Μεσογείου, για να καταστεί σαφές ότι οι δύο θαλάσσιες ζώνες σε μεγάλο βαθμό επικαλύπτονται. Έχουμε λοιπόν δύο διεθνείς νομικές συμφωνίες μεταξύ τεσσάρων διαφορετικών Κρατών, τα οποία διεκδικούν κυριαρχικά δικαιώματα στην ίδια εν μέρει θαλάσσια περιοχή.¹⁰

Οι ανακοινώσεις που εξέδωσαν το ελληνικό και το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών για τη συμφωνία αποτυπώνουν κλασικά επιχειρήματα της ελληνοτουρκικής διένεξης. Στην επίσημη ανακοίνωση του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών αναφέρεται ότι ... *Η συμφωνία επιβεβαιώνει και κατοχυρώνει το δικαίωμα και την επήρεια των νησιών μας σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. (...) Η συμφωνία έχει συναφθεί στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου. Σέβεται τις πρόνοιες του Διεθνούς Δικαίου και του Δικαίου της Θάλασσας. (...) Είναι το απολύτως αντίθετο του παράνομου, άκυρου και νομικά ανυπόστατου μνημονίου κατανόησης μεταξύ της Τουρκίας και της Τρίπολης. Μετά την υπογραφή της σημερινής συμφωνίας μας, το ανύπαρκτο μνημόνιο Τουρκίας-Λιβύης έχει καταλήξει εκεί που ανήκει από την πρώτη στιγμή: στον κάλαθο των αχρήστων ...*¹¹

Το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών απάντησε ότι η συμφωνία παραβιάζει τα δικαιώματα της Τουρκίας και της Λιβύης στην Ανατολική Μεσόγειο και ότι η Τουρκία δεν την αναγνωρίζει και τη θεωρεί άκυρη. ...*Συνεπώς, η εν λόγω συμφωνία δεν είναι δεσμευτική για την Τουρκία και η υπογραφή της δεν οδηγεί σε παραίτηση από τα εγγενή δικαιώματα της Τουρκίας, όπως αυτά καταγράφονται στη ρηματική διακοίνωση της Τουρκίας με ημερομηνία 14 Αυγούστου 2020. Η Ελλάδα, υπογράφοντας την εν λόγω συμφωνία, αγνόησε τις ειλικρινείς πρωτοβουλίες της Τουρκίας και συνέχισε να ενεργεί μονομερώς, παραβιάζοντας τα κυριαρχικά δικαιώματα και συμφέροντα της Τουρκίας (...) Η υποτιθέμενη οριοθετημένη περιοχή βρίσκεται εντός της τουρκικής υφαλοκρηπίδας, όπως αυτή έχει κατατεθεί στα Ηνωμένα Έθνη (...) Η Αίγυπτος, η οποία παρέδωσε*

Available from https://www.ejiltalk.org/18969-2/?utm_source=mailpoet&utm_medium=email&utm_campaign=ejil-talk-newsletter-post-title_2

¹⁰ Wissenschaftliche Dienste des Bundestages (2020). Das griechisch-ägyptische Abkommen vom 6. August 2020 über die Abgrenzung ihrer Ausschließlichen Wirtschaftszonen im östlichen Mittelmeer. Sachstand WD 2 – 3000 – 074/20.

¹¹ <https://www.mfa.gr/epikairota/proto-thema/delose-upourgou-exoterikon-dendia-meta-ten-upographie-sumphonias-gia-ten-oriothetese-aoz-metaxu-ellados-kai-aiguptou-kairo-06082020.html>

περιοχή έκτασης 11.500 km² με τη λεγόμενη συμφωνία που υπέγραψε με την Ελληνοκυπριακή Διοίκηση το 2003, για άλλη μια φορά υπέστη με την κίνηση αυτή ζημία εις βάρος του αιγυπτιακού λαού (...) Η υποτιθέμενη αυτή συμφωνία επιχειρεί επίσης να σφετεριστεί τα δικαιώματα της Λιβύης (...) Είναι δεδομένο ότι η Τουρκία δεν θα επιτρέψει καμία δραστηριότητα στην εν λόγω περιοχή και θα συνεχίσει να υπερασπίζεται αποφασιστικά τα νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντά της, όπως και εκείνα των Τουρκοκυπρίων στην Ανατολική Μεσόγειο¹²

Σε σχέση με την Συμφωνία Ελλάδας-Αιγύπτου, ορισμένοι Τούρκοι μελετητές έχουν υποστηρίξει ότι η Ελλάδα, υπογράφοντας τη μερική οριοθέτηση ΑΟΖ με την Αίγυπτο, αποδέχθηκε επισήμως ότι λαμβάνει υπόψη τις αξιώσεις που εγείρουν άλλες χώρες στην περιοχή. Υποστηρίζουν επίσης ότι η Ελλάδα υποχρεώθηκε σε παραχωρήσεις, συμφωνώντας σε μια προσαρμοσμένη μέση γραμμή υπέρ της Αιγύπτου, προκειμένου να κατοχυρώσει την επήρεια των δύο μεγαλύτερων νησιών της (ξεκινώντας τη θαλάσσια οριοθέτηση με την Κρήτη και τη Ρόδο ως σημεία βάσης) στη διαδικασία οριοθέτησης.¹³ Αυτό ασφαλώς ισχύει. Από την άλλη μεριά όμως, η Ελλάδα πέτυχε με τη συμφωνία αυτή όχι μόνο να κατοχυρώσει τα νησιά ως σημεία βάσης, αλλά και να συνάψει μια οριοθετική συμφωνία με βάση την UNCLOS, να επιβάλει δηλαδή την UNCLOS ως νομικό πλαίσιο οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο.

Το πλέον ακανθώδες ζήτημα της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης για την οριοθέτηση των θαλασσιών συνόρων αφορά το κατά πόσον τα νησιά του Αιγαίου παράγουν δικαιώματα θαλασσιών ζωνών ή όχι, κατά πόσον δηλαδή εφαρμόζεται ή μη η έννοια της μέσης γραμμής ή αυτής των ειδικών περιστάσεων. Παρότι έχει παρατηρηθεί τάση περιορισμού των θαλασσιών ζωνών των νησιών ή μερικής μόνο αναγνώρισης της επήρειάς τους, εξαιτίας παντοειδών "ειδικών περιστάσεων", το γενικό δικαίωμα των νησιών σε υφαλοκρηπίδα δεν παραγνωρίζεται.¹⁴ Παρά το γεγονός ότι η σύγχρονη βιβλιογραφία αναγνωρίζει με αρκούντως κατηγορηματικό τρόπο ότι τα νησιά δύνανται να παράγουν θαλάσσιες ζώνες, είναι ευρέως διαδεδομένη και η αντίληψη ότι το δικαίωμά τους στις θαλάσσιες ζώνες δεν είναι πλήρες, όταν τα νησιά ανταγωνίζονται άμεσα ηπειρωτικά εδάφη.¹⁵

Σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS III)¹⁶, όλα τα νησιά δικαιούνται αιγιαλίτιδας ζώνης, συνορεύουσας ζώνης, Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και υφαλοκρηπίδας. Ωστόσο η Σύμβαση κάνει επίσης μια ασαφή διάκριση μεταξύ νήσων, που απολαμβάνουν πλήρη δικαιώματα θαλασσιών ζωνών, και βράχων, που δικαιούνται μόνο χωρικά ύδατα.

¹² <http://www.mfa.gov.tr/no-165-yunanistan-ilemisir-arasinda-sozde-deniz-yetki-alanlari-anlas-masi-imzalanmasi-hk.en.mfa>

¹³ Lika I. (2020). The Greece-Egypt maritime agreement and its implications for the Greek-Turkish dispute in the Eastern Mediterranean, SETA analysis No. 67. Available from <https://setav.org/en/assets/uploads/2020/09/A67En.pdf>

¹⁴ Ροζάκης, Χ. (2013). *Η αποκλειστική οικονομική ζώνη και το διεθνές δίκαιο*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, σελ. 24-34

¹⁵ Van Dyke, J. (2005). An Analysis of the Aegean Disputes under International Law. *Ocean Development & International Law* 36(1), 63–117.

¹⁶ United Nations Convention on the Law of the Sea: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

Κατά την ελληνική θέση, οι διατάξεις της UNCLOS συνηγορούν αδιαμφισβήτητα υπέρ του δικαιώματος των νησιών, ανεξαρτήτως μεγέθους, να παράγουν κάθε είδους θαλάσσιες ζώνες. Πέραν αυτού, οι διατάξεις της Σύμβασης έχουν αποκτήσει έκτοτε και καθεστώς κανόνων εθιμικού δικαίου, που δεσμεύουν και τα μη συμβαλλόμενα κράτη.¹⁷ Επιπλέον, η Ελλάδα υπογραμμίζει το γεγονός ότι και η ίδια η Τουρκία έχει αξιοποιήσει ορισμένες διατάξεις της Σύμβασης, όπως τα 12 ναυτικά μίλια χωρικών υδάτων στη Μαύρη Θάλασσα.

Κατά την τουρκική θέση, αντιθέτως, ότι ακόμη κι αν ορισμένες διατάξεις της UNCLOS έχουν όντως αποκτήσει καθεστώς εθιμικού δικαίου, η Τουρκία δεν δεσμεύεται από αυτές. Επικαλούνται σχετικά την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου στην Υπόθεση της Αλιείας μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Νορβηγίας (1951) ή την Υπόθεση Ασύλου μεταξύ Κολομβίας και Περού (1950). Αυτό, κατά την πάγια τουρκική επιχειρηματολογία, δεν ισχύει μόνο για τη διαφορά σχετικά με τα νησιά, αλλά και για τον κανόνα των 12 μιλίων για τα χωρικά ύδατα. Επιπλέον, σύμφωνα πάντα με την τουρκική επιχειρηματολογία, ακόμη κι αν οι διατάξεις της UNCLOS θεωρηθούν κανόνας εθιμικού διεθνούς δικαίου, εξακολουθούν να μην είναι δεσμευτικές για την Τουρκία, διότι υπάγονται στον λεγόμενο κανόνα *res inter alios acta*. Το γεγονός ότι η Τουρκία έχει ανακηρύξει 12 ναυτικά μίλια χωρικών υδάτων στη Μαύρη Θάλασσα και τη Μεσόγειο δεν επηρεάζει αυτή τη θέση, διότι η Τουρκία αντιτίθεται στην εφαρμογή του κανόνα αυτού μόνο στο Αιγαίο, όπου επικρατούν ειδικές περιστάσεις.¹⁸

Η νέα νομική αρχιτεκτονική της Ανατολικής Μεσογείου με βάση το Ευρωπαϊκό Δίκαιο

Παρόλο που, ως γνωστόν, ζητήματα καθορισμού θαλάσσιων ζωνών υπόκεινται στην αποκλειστική κυριαρχική βούληση των κρατών-μελών και ως εκ τούτου δεν μπορεί να είναι αντικείμενο ευρωπαϊκής νομοθεσίας, οι συγκεκριμένες συμφωνίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον από πλευράς ευρωπαϊκού δικαίου για δύο λόγους:

Πρώτον, η ΕΕ έχει αποδειχτεί την UNCLOS από το 1998¹⁹, αποτελεί δηλαδή μια μορφή EU Soft law, το οποίο δεν είναι δεσμευτική δικαιοκή πράξη, είναι όμως μια βασική κατευθυντήρια γραμμή καθώς έχει υιοθετηθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο από τους Αρχηγούς δηλαδή των κυβερνήσεων των κρατών-μελών. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι δύναται να δεσμεύει τόσο κράτη-μέλη που επιδίδονται στον καθορισμό των θαλασσιών συνόρων όσο και υποψήφια προς ένταξη κράτη όπως η Τουρκία η

¹⁷ Gavouneli, M. (2020). Whose Sea? A Greek International Law Perspective on the Greek-Turkish Disputes. *Institute Montaigne articles*. <https://www.org/en/blog/whose-sea-greek-international-law-perspective-greek-turkish-disputes>.

¹⁸ Stergiou, A. (2022). *The Greek-Turkish Maritime Dispute. Resisting the Future*. Switzerland AG: Springer Nature, σελ. 26-27.

¹⁹ European Council Decision 98/392 on the conclusion by the European Community of the United Nations Convention on the Law of the Sea and the Agreement of 28 July 1994 relating to the implementation of Part XI Agreement relating to its implementation of Part XI. Διαθέσιμο στο <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/united-nations-convention-on-the-law-of-the-sea.html>

οποία πλέον θα έχει μεγάλη δυστοκία στο να αποχαρακτηρίσει τη συνθήκη από ισχύον εθιμικό δίκαιο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει, ως γνωστόν, υιοθετήσει από το 2003 την λεγόμενη Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, αρχικά μόνο για τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και αργότερα για όλες τις γειτονικές χώρες, συμπεριλαμβανομένων αυτών της Ανατολικής Μεσογείου. Μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας επιχειρείται όχι μόνο η βελτίωση των σχέσεων της Ένωσης με γειτονικές χώρες αλλά και ο εξευρωπαϊσμός των χωρών αυτών, της αφομοίωσης δηλαδή των βασικού αξιακού συστήματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μέσω εσωτερικής αναδιάρθρωσης και αναπροσανατολισμού της εξωτερικής πολιτικής των χωρών γειτονίας. Επιδιώκεται δηλαδή μια νέα εταιρική σχέση με στόχο τη θεμελίωση του κράτους δικαίου της χρηστής διακυβέρνησης κ.α.²⁰

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας βασίζεται στην αρχή της *θετικής αιρεσιμότητας* και της *διαφοροποίησης* παρόλο που αυτές οι αρχές έχουν χαρακτηριστεί από κάποιους μελετητές ως ηγεμονικές ή και νέο-ιμπεριαλιστικές. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι μόνο οι χώρες που είναι διατεθειμένες να εκπληρώσουν συγκεκριμένους όρους που συνδέονται με το κράτος δικαίου, τη θεμελίωση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πολιτικές που ευνοούν την ειρήνη και τη σταθερότητα με βάση τις ευρωπαϊκές νόρμες και τα ευρωπαϊκά standards μπορούν να επωφεληθούν από την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, δηλαδή να εισπράξουν σημαντικά κονδύλια για να προωθήσουν αυτές τις πολιτικές και δεύτερον συμπεριληφθούν στη διαδικασία διεύρυνσης της ένωσης.²¹

Δεδομένου ότι η πολιτική γειτονίας αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην εμπέδωση σχέσεων ειρήνης και συνεργασίας, η υιοθέτηση της UNCLOS ως μέσου επίλυσης διαφορών δεν μπορεί παρά να είναι αναπόδραστη προϋπόθεση για τη συμμετοχή κάθε χώρας στο ευρωπαϊκό εγχείρημα. Ο λόγος είναι ότι η Τρίτη Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ 1973 και 1982, υπήρξε ορόσημο για το θαλάσσιο δίκαιο και θεωρείται ευρέως ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα των Ηνωμένων Εθνών από την ίδρυσή τους, αλλά και ως το διεθνώς αποδεκτό νομικό κείμενο που διέπει το καθεστώς των θαλασσών. Κατόρθωσε να συνδυάσει την επέκταση της κρατικής δικαιοδοσίας (η οποία έως τότε αποτυπωνόταν στην κρατική πρακτική και στις συμφωνίες οριοθέτησης) στη θάλασσα, χωρίς να διαταράξει τις ισορροπίες και τη δίκαιη χρήση των θαλάσσιων περιοχών. Για τον λόγο αυτό αποδείχθηκε κρίσιμος παράγοντας διασφάλισης της ειρήνης στη θάλασσα. Αυτό το επίτευγμα οφείλεται επίσης στους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών της UNCLOS, που συμπεριλαμβάνουν το Διεθνές Δικαστήριο, το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας και τα Διαιτητικά Δικαστήρια.²²

²⁰ Μπούρης Δ., και Τζιφάκης, Ν. (2016). Η προοπτική διεύρυνσης της ΕΕ και η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας, στο: Ν. Μαραβέγιας (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*. Αθήνα: εκδ. Κριτική, σσ. 305-307.

²¹ Τσαρδανίδης, Χ. (2017). Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας ως παράγοντας εξευρωπαϊσμού, στο: Σ. Βέρνυ και Α. Κόντης (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Οι πολλαπλές κρίσεις και οι προκλήσεις του μέλλοντος. Τιμητικός τόμος για τον Παναγιώτη Ιωακείμδη*. Αθήνα: Εκδοσεις Παπαζήση, σσ. 721-744.

²² Τσάλτας, Γ και Κλάδη-Ευσταθοπούλου, Μ. (2003). *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών*. Τόμ Ι. Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση. Αθήνα: Σιδέρης, σελ. 146-163.

Από την άλλη μεριά, το γεγονός ότι η υιοθέτηση της UNCLOS πραγματοποιήθηκε από διακυβερνητικό όργανο και δεσμεύει τα κράτη-μέλη μόνο ως κατευθυντήρια γραμμή ενδέχεται να είναι αποφασιστικής σημασίας τόσο για τη στάση που θα τηρήσουν μεμονωμένα κράτη στην ελληνοτουρκική διένεξη όσο και τη στάση διεθνών δικαστηρίων που επιλαμβάνονται υποθέσεις του δικαίου της Θάλασσας (Αμβούργου και Χάγης) σε περίπτωση που οι χώρες της Ανατολικής Μεσογείου αποφάσιζαν ποτέ να παραπέμψουν τις διαφορές τους σε ένα από αυτά τα δικαστήρια. Ο λόγος είναι ότι διάφορα ευρωπαϊκά κράτη έχουν δεχτεί στο παρελθόν διευθετήσεις αντίθετες ή σε κάθε περίπτωση όχι απολύτως σύμφωνες με το πνεύμα της UNCLOS που επικαλείται η Ελλάδα στην αντιπαράθεσή της με την Τουρκία.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι λεγόμενες Υποθέσεις της Βόρειας Θάλασσας (High Sea cases) μεταξύ της Ολλανδίας και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας καθώς και της Δανίας και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας που θεωρούνται ορόσημο στην ιστορία του διεθνούς δικαίου, και ειδικότερα του διεθνούς εθμικού δικαίου, καθώς ο ένας διάδικος (η Γερμανία) δεν είχε υπογράψει τη Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα του 1969. Το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί ποιες είναι οι εφαρμοστέες αρχές και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, και όχι να οριοθετήσει τις περιοχές υφαλοκρηπίδας που ανήκαν στο κάθε διάδικο κράτος. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα μέρη δεν ήταν υποχρεωμένα να εφαρμόσουν ούτε τη Σύμβαση του 1958, στην οποία αντιτίθετο η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ούτε την αρχή της ίσης απόστασης, κρίνοντας ότι δεν αποτελεί δεσμευτικό κανόνα εθμικού δικαίου. Έκρινε επίσης ότι *τα μέρη είχαν υποχρέωση να καταλήξουν σε κάποια συμφωνία (...) λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις, εφαρμόζοντας τις αρχές της του δικαίου αποτελέσματος - για τον σκοπό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της ίσης απόστασης (...)* Η υφαλοκρηπίδα οιαδήποτε κράτους πρέπει να αποτελεί τη φυσική προέκταση της ηπειρωτικής επικράτειάς του και δεν θα πρέπει να καταπατά την προέκταση της επικράτειας άλλου κράτους. Ωστόσο, το δικαστήριο αναγνώρισε ότι υπό ορισμένες γεωγραφικές συνθήκες η μέθοδος της ίσης απόστασης, παρά τα εγνωσμένα πλεονεκτήματά της, οδηγεί σε σαφώς άδικα αποτελέσματα. Το δικαστήριο διατύπωσε επίσης την αρχή ότι η ξηρά υπερέχει της θάλασσας. Αυτό ισχύει πρωτίστως όταν δεν έχουμε να κάνουμε με θαλάσσιες περιοχές, όπως η συνορεύουσα ζώνη, αλλά με υποθαλάσσιες περιοχές- διότι το νομικό καθεστώς της υφαλοκρηπίδας είναι αυτό του εδάφους και του υπεδάφους, δύο λέξεων που παραπέμπουν στην ξηρά και όχι στη θάλασσα.²³ Οι αποφάσεις αυτές φαίνεται να δικαιώνουν σε μεγάλο βαθμό τις τουρκικές θέσεις τόσο περί της δεσμευτικότητας των συνθηκών και επί της υπεροχής της ξηράς σε σχέση με τη θάλασσα.

Αρκετά ευνοϊκές για τις τουρκικές θέσεις είναι επίσης οι αποφάσεις του ειδικού διαιτητικού δικαστηρίου στην υπόθεση Αγγλίας-Γαλλίας του 1977 για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στη Μάγχη, αποφάσισε να περιορίσει την υφαλοκρηπίδα των Αγγλονορμανδικών Νήσων σε έναν θύλακα 12 μιλίων, ο οποίος, υπό την προϋπόθεση ότι το Ηνωμένο Βασίλειο θα επέκτεινε μεταγενέστερα τα χωρικά του ύδατα στα 12 μίλια, θα σήμαινε στην πραγματικότητα ότι τα Αγγλονορμανδικά Νησιά δεν θα έχουν

²³ International Court of Justice (1969). Reports of judgments, advisory opinions and orders. North Sea continental shelf cases (Federal Republic of Germany/Denmark; Federal Republic of Germany/Netherlands), judgment of 20 February 1969, σελ. 46-51.

καθόλου υφαλοκρηπίδα.²⁴ Στο ατλαντικό τμήμα της Μάγχης, αντίθετα, το Δικαστήριο απέδωσε μισή οριοθετική επήρεια στις γαλλικές νήσους Σίλι, εκ των οποίων εκείνη την εποχή μόνον έξι ήταν κατοικημένες, με συνολικό πληθυσμό 2.428 κατοίκων σύμφωνα με την απογραφή του 1971.²⁵ Το διαιτητικό όργανο έκρινε ότι το καθεστώς των Νήσων Σίλι ήταν τέτοιο που, όπως και αυτό των Αγγλονορμανδικών Νήσων, που υπαγόταν σε μια μεγαλύτερη χωρική θάλασσα χωρίς επήρεια στην υφαλοκρηπίδα, δεν θα μπορούσε να αγνοηθεί πλήρως. Τα συμπεράσματα του δικαστηρίου στην περίπτωση της αγγλογαλλικής διαιτησίας αφορούν μόνο τα δεδομένα της συγκεκριμένης περίπτωσης και την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, και είναι δεσμευτικά μόνο για τα δύο Κράτη που συνήψαν τη συμφωνία διαιτησίας.²⁶

Στην υπόθεση Λιβύης/Μάλτας του 1985, αντίθετα, που εκδικάστηκε μετά την ολοκλήρωση της Τρίτης Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας στο Montego Bay το 1982 που έχει τεράστια σημασία για την ελληνοτουρκική διένεξη καθώς αφορά την ημίκλειστη Μεσόγειο Θάλασσα, οι αποφάσεις του δικαστηρίου ευνοούν τις ελληνικές θέσεις καθώς, στη Μάλτα, η οποία φυσικά δεν είναι απλώς νησί, αλλά νησιωτικό κράτος (το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη ως διακριτό στοιχείο), αποδόθηκε πλήρης επήρεια στην οριοθέτηση, χωρίς να ληφθεί υπόψη η αρχή της φυσικής προέκτασης του ηπειρωτικού εδάφους της Λιβύης, στην οποία είχε βασιστεί η απόφαση του 1969 για την υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας (International Court of Justice 1985).²⁷

Η περίπτωση εκείνη που το ευρωπαϊκό νομικό κεκτημένο θα μπορούσε πράγματι να διαδραματίσει έναν ουσιαστικό ρόλο στην ειρήνη και τη σταθερότητα της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου αναιρώντας μια εστία προστριβών, θα ήταν μια διεύρυνση του Green Deal και της Zero Carbon Policy με απαγόρευση των δραστηριοτήτων εξόρυξης νέων υδρογονανθράκων για χώρες που είναι μέλη της Ένωσης και ως προαπαιτούμενο στη προσέγγιση της *θετικής αιρεσιμότητας* γι' αυτές που επιθυμούν να ενταχθούν σε αυτή είτε να συνδεθούν με την ΕΕ μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας. Μια τέτοια νομοθετική πράξη όχι μόνο θα λειτουργούσε προήγαγε την ειρήνη και τη σταθερότητα σε μια κατεξοχήν ασταθή περιοχή που κατατρύχεται από εθνοτικές, θρησκευτικές και πολιτικές έριδες, όχι μόνο θα έκανε ένα αποφασιστικό βήμα ενάντια στην επελαύνουσα κλιματική κρίση, στην

²⁴ Brown E.D. (1979). The Anglo-French Continental Shelf Case, San Diego Law review, 16(3), σελ. 482.

²⁵ Reports of international arbitral awards (1978). Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK, France), 30 June 1977–14 March 1978, Volume XVIII pp. 3–413. Case concerning the delimitation of continental shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic Decision of 30 June 1977 – Decision of 14 March 1978, Reports of international arbitral awards (1978). Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK, France), 30 June 1977–14 March 1978, Volume XVIII pp. 3–413. Case concerning the delimitation of continental shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic Decision of 30 June 1977 – Decision of 14 March 1978, σελ. 18 και 102.

²⁶ Berry, K. B. (1975). Delimitation and the Anglo-French Arbitration. Australian International Law, Vol 6, σελ. 148.

²⁷ International Court of Justice (1985). Reports of Judgments, advisory opinions and orders. Case Concerning the Continental Shelf between the Libyan Arab Jamahiriya and Malta, Judgment of 3 June 1985.

ημίκλειστη θάλασσα της Μεσογείου και σε μια περιοχή που αναμένεται να είναι το hotspot της κλιματικής αλλαγής²⁸ (Stergiou 2023) αλλά θα αναδείκνυε και την Ευρωπαϊκή Ένωση ως την κυρίαρχη δύναμη σταθερότητας και συνεργασίας στη Μεσόγειο.

²⁸ Stergiou, A. (2023) “Eastern Mediterranean energy geopolitics revisited: Green Economy instead of conflict”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*. Published online DOI:10.1080/19448953.2023.2167163